

Communicatie- en Informatiewetenschappen
Eindwerkstuk Bachelor

Jeroen de Klaver
3492079

Begeleider: Jacqueline Evers-Vermeul
November 2012

Eerste Hulp Bij Tekstbegrip

Een onderzoek naar de invloed van afbeeldingen en advance organizers op tekstbegrip

Abstract

In dit onderzoek is er gekeken naar de invloed van afbeeldingen en advance organizers op het tekstbegrip van acht- tot twaalfjarigen. Proefpersonen kregen twee narratieve teksten te lezen, waaraan een afbeelding, een advance organizer of geen visuele toevoeging was toegevoegd. Vervolgens is tekstbegrip aan de hand van retentionvragen op situatiemodelniveau gemeten. Hieruit bleek dat zowel het toevoegen van een afbeelding, als een advance organizer een positief effect had op het tekstbegrip van acht- tot twaalfjarigen. Daarnaast blijkt het toevoegen van een advance organizer een groter effect te hebben dan het toevoegen van een afbeelding.

1. Inleiding

De Engelse schrijver en politicus Joseph Addison benadrukte aan het eind van de zeventiende eeuw al het belang van lezen: "*Reading is to the mind what exercise is to the body.*" Hij was ervan overtuigd dat men door het lezen van boeken het brein kon trainen, net zoals het lichaam door sport getraind kon worden. In de hedendaagse informatiemaatschappij is het van groot belang dat men kan lezen, omdat het functioneren binnen deze maatschappij anders bemoeilijkt wordt. Kinderen komen vaak al op jonge leeftijd in aanraking met teksten in verhalende vorm. In eerste instantie gebeurt dit vaak aan de hand van voorleessessies door ouders. Niet veel later komen, na de prentenboeken, de eerste korte verhaaltjes aan bod. Tijdens de basisschoolperiode worden de leescapaciteiten van kinderen vervolgens verder ontwikkeld en wordt de basis gelegd voor hun toekomst.

Teksten zijn er in diverse vormen en kunnen verschillen doelen hebben. Een voorbeeld waarin teksten van elkaar kunnen verschillen is het al dan niet bevatten van een afbeelding. Deze afbeelding kan aan een tekst worden toegevoegd om de informatie te verduidelijken of de tekst aantrekkelijker te maken voor de lezer. Carney en Levin (2002) toonden in hun onderzoek aan dat het toevoegen van een afbeelding op verschillende manieren een positieve invloed kan hebben op tekstbegrip. Dit positieve effect op de begrijpelijkheid van teksten werd ook gevonden in het onderzoek van Mayer en Gallini (1990).

Een ander element dat aan teksten toegevoegd kan worden is een zogenaamde advance organizer. Dit is een afbeelding die informatie over de tekst bevat. Advance organizers verduidelijken complexe concepten en helpen de lezer nieuwe informatie te koppelen aan de voorkennis van de lezer (Ylvisaker, 2008). In het verleden is er onderzoek gedaan naar het effect van afbeeldingen en advance organizers op tekstbegrip. Zo onderzocht Lina (2012) of afbeeldingen dezelfde organiserende functie bevatten als advance organizers. Uit dit onderzoek bleek dat narrative graphic organizers en afbeeldingen geen effect hebben op het tekstbegrip van tien- tot dertienjarigen.

Eerder onderzoek naar het effect van advance organizers en afbeeldingen op het tekstbegrip van basisschoolleerlingen heeft zich beperkt tot korte verhalende teksten. Er is weinig tot niets bekend over het effect bij langere teksten. Lezers zullen bij langere teksten meer informatie moeten opslaan en een hulpmiddel, in de vorm van een afbeelding of een advance organizer, zal hier mogelijk echt van belang zijn. In dit onderzoek luidt de onderzoeksvraag als volgt: 'In hoeverre heeft de toevoeging van een informatieve afbeelding aan een lange verhalende tekst hetzelfde effect als de toevoeging van een advance organizer op tekstbegrip van acht- tot twaalfjarigen?'

Allereerst zal ik in het theoretisch kader ingaan op het begrip 'tekstbegrip' en de eerdere onderzoeken naar de invloed van afbeeldingen en advance organizers op tekstbegrip. Vervolgens zal ik de operationalisering bespreken die voor dit onderzoek is gebruikt. De resultaten worden in de daaropvolgende sectie besproken, waarna ik overga op de conclusie en discussie.

2. Theoretisch kader

In dit gedeelte wordt het begrip 'tekstbegrip' besproken en komen eerdere onderzoeken naar de invloed van afbeeldingen en advance organizers op tekstbegrip aan bod.

2.1. TEKSTBEGRIP

Aangezien er verschillende definities zijn van tekstbegrip, is het van belang om aan te geven wat er in dit onderzoek met tekstbegrip wordt bedoeld. In dit onderzoek wordt uitgegaan van het *Construction-Integration Model* van Kintsch. Volgens Kintsch (1998) verloopt tekstverwerking volgens drie niveaus van tekstrepresentatie. Allereerst is er het oppervlakteniveau, waar de lezer een representatie van de tekst maakt aan de hand van de letterlijke woorden en de grammaticale structuur. Het tweede niveau van tekstrepresentatie is het tekstbetekenisniveau, waar de lezer verbanden legt tussen de verschillende woorden en zinnen en zodoende betekenis geeft aan hetgeen dat gelezen wordt. Er is op dit niveau sprake van samenhang: de tekst bestaat hier voor de lezer niet langer uit losse zinnen. Het situatiemodelniveau is ten slotte het derde niveau. Hier wordt de informatie uit de tekst gekoppeld aan de voorkennis van de lezer. Deze koppeling leidt tot beter tekstbegrip volgens Kintsch (1998) en Land en Sanders (2007).

2.2. AFBEELDINGEN EN TEKSTBEGRIP

Eerdere onderzoeken laten een positief effect zien van afbeeldingen op tekstbegrip. Zo onderzochten Mayer en Anderson (1992) het tekstbegrip van instructies bij studenten, aan de hand van retention- en probleemoplossingsvragen. De verschillende condities bevatten al dan niet een afbeelding en een passende of concurrerende tekst. Uit hun onderzoek bleek dat studenten de instructie het best begrepen wanneer de instructie bestond uit een combinatie van tekst en beeld. Hierbij maakte het niet uit of de tekst passend of concurrerend was. De uitkomst van dit onderzoek ondersteunt het *contiguity principle*, dat stelt dat een multimedia-instructie effectiever is wanneer deze verbale en non-verbale informatie op hetzelfde moment aanbiedt.

Een mogelijke verklaring hiervoor is de *dual coding theory* van Paivio (1986). Deze theorie stelt dat verbale en non-verbale informatie parallel verwerkt wordt. Een lezer heeft twee onafhankelijk, maar

met elkaar verbonden, cognitieve systemen waarin informatie wordt verwerkt en opgeslagen. 'Het ene systeem verwerkt de verbale informatie en het andere systeem verwerkt de visuele informatie'. Beide systemen staan in verbinding met elkaar door middel van associatieve connecties. Vekiri (2002) legt deze theorie uit aan de hand van het woord 'boek'. Mensen kunnen het woord boek associëren met een afbeelding van een boek. Wanneer men het woord 'boek' leest, roept dit een mentale representatie op. Wanneer verbale en visuele informatie tegelijkertijd aangeboden wordt, geeft dit meer mogelijkheden om informatie te onthouden omdat de lezer zowel verbale als visuele representaties maakt (Clark en Paivio, 1991).

Ook Carney en Levin (2002) kwamen tot de conclusie dat het toevoegen van een afbeelding aan een tekst een positief effect heeft. Zij bekeken eerdere onderzoeken aan de hand van vijf functies die een afbeelding kan hebben. Een afbeelding kan namelijk decoratief, representatief, organisationeel, interpretatief en transformationeel zijn (Levin, 1981, in: Carney & Levin, 2002). Uit hun literatuurstudie bleek dat afbeeldingen die een lezer helpen informatie te onthouden, te visualiseren, te organiseren en te begrijpen, een positieve bijdrage leverden bij het leren van teksten. Dit zijn representatieve, organisationele, interpretatieve en transformationele afbeeldingen.

Een ander onderzoek dat een positief effect van afbeeldingen op tekstbegrip aantoonde is het onderzoek van Mayer en Gallini (1990). In dit onderzoek kregen studenten een tekst te lezen waaraan een interpretatieve afbeelding was toegevoegd. Twee condities werden van elkaar onderscheiden in de mate waarin de afbeelding die was toegevoegd aan de tekst informatie bevatte. De tekst uit de derde conditie bevatte geen afbeelding en diende als controlegroep. De onderzoekers concludeerden dat het toevoegen van een afbeelding een positief effect had op tekstbegrip, maar zij gaven aan dat er aan een aantal voorwaarden voldaan moet worden. Zo moet de afbeelding passend zijn bij de instructie en mag de lezer geen voorkennis hebben. Niet alle afbeeldingen hebben volgens deze onderzoekers een soortgelijk positief effect.

Andere onderzoeken binden ook voorwaarden aan de positieve invloed van afbeeldingen op tekstbegrip. Volgens Carney en Levin (2002) hebben afbeeldingen een sterkere invloed wanneer de tekst moeilijker is en wanneer de lezer geen voorkennis heeft over het onderwerp. Schnotz (2002) geeft daarnaast aan dat een afbeelding voor het lezen van een tekst getoond moet worden. Zo krijgen lezers een idee waar de tekst over gaat en kan er voorkennis worden opgeroepen. Ten slotte is het van belang dat een afbeelding, die aan een tekst wordt toegevoegd, concreet is. Clark en Paivio (1991) merkten op dat lezers instructies beter konden opvolgen wanneer visuele informatie concreet werd aangeboden, dan wanneer de informatie abstract is.

Er zijn dus een enkele randvoorwaarden waar aan voldaan moet worden, maar de resultaten van voorgaande onderzoeken laten een positief effect zien van de invloed van afbeeldingen op tekstbegrip. In twee recent uitgevoerde onderzoeken werd er echter geen effect gevonden (Lina, 2012; Wagenaar, 2012). In het onderzoek van Lina (2012) lezen basisschoolleerlingen narratieve teksten, waarover zij vervolgens retentionvragen moesten beantwoorden. Hierbij waren er drie verschillende condities opgesteld; een tekst met een afbeelding, een tekst met een advance organizer en een tekst zonder visuele toevoeging. Het toevoegen van een afbeelding had hier geen effect op tekstbegrip. Het onderzoek van Wagenaar (2012) richtte zich ook op basisschoolleerlingen, alleen werden hier informatieve teksten gebruikt. Ook hier bleef een effect van afbeeldingen op tekstbegrip uit.

2.3. ADVANCE ORGANIZERS EN TEKSTBEGRIP

Advance organizers kunnen net als afbeeldingen een rol spelen bij tekstbegrip. Mayer (2003) omschrijft een advance organizer als de informatie die voorafgaand aan de tekst gepresenteerd wordt en als hulpmiddel gebruikt kan worden door de lezer om nieuwe informatie te implementeren. Het toevoegen van een advance organizer vergroot volgens Mayer het tekstbegrip van een lezer. Het positieve effect van een advance organizer wordt bevestigd door het onderzoek Robinson en Kiewra (1995). Zij keken naar de manier waarop studenten graphic organizers gebruikten om teksten uit een studieboek beter te kunnen bestuderen. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat studenten informatie beter begrepen en beter konden toepassen wanneer er een organizer aan de tekst was toegevoegd.

De *subsumption theory* van Ausubel (1960) ondersteunt deze overtuiging. Deze theorie gaat ervan uit dat leren tot stand komt door nieuwe informatie op te nemen in reeds bestaande voorkennis. Volgens Ausubel leert men doordat er een overeenkomst bestaat tussen nieuwe en oude informatie. De integratie van nieuwe informatie wordt door deze overeenkomst vereenvoudigd. Een advance organizer kan gezien worden als kapstok met voorkennis, waar nieuwe informatie aan opgehangen kan worden. Weisberg (1970) deed onderzoek naar het tekstbegrip van basisschoolleerlingen uit groep acht. Hierbij werden advance organizers aan de tekst toegevoegd in de vorm van een diagram. Deze toevoeging leidde tot een beter tekstbegrip bij de leerlingen.

Er zijn in het verleden ook onderzoeken uitgevoerd die uitwijzen dat het toevoegen van een advance organizer geen positief effect heeft op tekstbegrip. Barnes en Clawson (1975) onderzochten 32 eerdere studies naar het effect van advance organizers. Uit hun review bleek dat bij twintig onderzoeken geen effect werd gevonden. Zij concludeerden dan ook dat advance organizers geen

duidelijk effect hebben op tekstbegrip. Wagenaar (2012) kwam in een recente studie tot dezelfde conclusie. Zij onderzocht de invloed van het toevoegen van advance organizers op het tekstbegrip van basisschoolleerlingen in de leeftijdscategorie van tien tot dertien jaar. Hier bleef een positief effect uit.

In de onderzoeken die hier beschreven worden zijn er verschillende vormen van advance organizers gebruikt. Er is weinig aandacht uitgegaan naar de narrative graphic organizer. Dit is een organizer waarin chronologisch de belangrijkste personen en gebeurtenissen van een verhaal beschreven worden (Ylvisaker, 2008). Aangezien basisschoolleerlingen veel te maken krijgen met verhalende teksten, is de invloed van een narrative graphic organizer op tekstbegrip interessant. Lina (2012) onderzocht deze invloed bij basisschoolleerlingen. Uit zijn onderzoek bleek dat het toevoegen van een narrative graphic organizer geen invloed had op het tekstbegrip bij de leerlingen.

2.4. ONDERZOEKSVRAAG EN HYPOTHESEN

Uit voorgaande onderzoeken blijkt dat het toevoegen van een afbeelding aan een tekst een positief effect heeft op tekstbegrip. Advance organizers lijken ook effect te hebben, doordat de informatie beter wordt georganiseerd en eenvoudiger kan worden geïntegreerd met reeds bestaande kennis. Er zijn echter weinig onderzoeken die gekeken hebben naar de vergelijking tussen afbeeldingen en advance organizers. Dit was aanleiding voor Lina (2012) om te kijken in hoeverre advance organizers hetzelfde effect teweeg brachten als afbeeldingen bij het tekstbegrip van basisschoolleerlingen van tien tot dertien jaar. In dit onderzoek werden korte teksten gebruikt, waardoor de lezers weinig informatie moesten onthouden. Een hulpmiddel als een afbeelding of advance organizer was hier niet noodzakelijk voor de lezer. Dit is mogelijk wel het geval wanneer er langere teksten gebruikt worden. De onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt dan ook als volgt:

'In hoeverre heeft de toevoeging van een informatieve afbeelding aan een lange verhalende tekst hetzelfde effect als de toevoeging van een advance organizer op tekstbegrip van acht- tot twaalfjarigen?'

Aangezien eerder onderzoek een positief effect laat zien van afbeeldingen en advance organizers op tekstbegrip, is eerste verwachting dat zowel het toevoegen van een afbeelding als het toevoegen van advance organizer tot beter tekstbegrip lijkt. Hieruit komt de volgende hypothese voort:

H1: Lezers van een tekst waaraan een afbeelding of advance organizer is toegevoegd scoren hoger op tekstbegrip dan lezers zonder deze visuele toevoeging.

De volgende verwachting is dat afbeeldingen en advance organizers hetzelfde effect zullen tonen op tekstbegrip. Onderzoek toont aan dat lezers informatie halen uit afbeeldingen en hier nieuwe informatie aan koppelen die zij in de tekst tegenkomen (Mayer, 1989). Op deze manier heeft een afbeelding een soortgelijk organiserende functie als een advance organizer. De tweede hypothese luidt dan ook:

H2: Lezers van een tekst waaraan een afbeelding is toegevoegd scoren even hoog op tekstbegrip als lezers van een tekst waaraan een advance organizer is toegevoegd.

3. OPERATIONALISATIE

3.1. ONDERZOEKSDESIGN

In dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een natoets-controlegroep, waarbij er sprake was van één afhankelijke variabele, namelijk tekstbegrip en één onafhankelijke variabele, tekstversie. Er zijn drie verschillende condities van tekstversie opgesteld; een tekst met een afbeelding, een tekst met een advance organizer en een test zonder visuele toevoeging. Om mono-operationalisatie tegen te gaan, zijn er in dit onderzoek twee teksten gebruikt. De eerste tekst ging over een Bramenplukker en de tweede tekst over een hond genaamd Kaya. Deze narratieve teksten zijn gekozen omdat de kans op voorkennis bij de proefpersonen over de tekst erg klein was. Mogelijk gevonden effecten in dit onderzoek konden dus niet verklaard worden door een verschil in voorkennis tussen de verschillende condities.

Door te kiezen voor twee verschillende teksten, met ieder drie condities, ontstonden er zes verschillende soorten tekstversies. Elke proefpersoon las zowel één van de tekstversies over de Bramenplukker, als één van de tekstversies over het hondje Kaya. De proefpersonen zijn random verdeeld over de condities. De tekst zonder visuele toevoeging is toegevoegd als controlegroep, zodat er kon worden nagegaan of er daadwerkelijk een effect was van het toevoegen van een afbeelding of advance organizer aan een tekst op tekstbegrip.

3.2. PROEFPERSONEN

In totaal hebben er 62 proefpersonen aan dit onderzoek deelgenomen, 28 jongens en 34 meisjes. De proefpersonen waren basisschoolleerlingen van basisschool de Hoefer. Deze basisschool heeft twee vestigingen; één in Sittard en één in Geleen. Van beide scholen hebben de leerlingen uit groep 6, 7 en 8 deelgenomen aan het onderzoek. In eerste instantie zouden alleen de leerlingen uit groep 7 en 8 deelnemen aan het onderzoek, maar aangezien beide locaties kleine klassen hebben is ervoor

gekozen om ook de leerlingen uit groep 6 bij het onderzoek te betrekken. Tijdens het onderzoek waren de dyslectische kinderen bezig met een andere opdracht, die door de leraar gegeven was. De leeftijd van de proefpersonen lag tussen de acht en twaalf jaar. Verder werd er thuis door 57 proefpersonen Nederlands en door vijf leerlingen een andere taal gesproken.

3.3. MATERIAAL

3.3.1. ONAFHANKELIJKE VARIABELE

De twee teksten die in dit onderzoek zijn gebruikt, waren afkomstig van www.beleven.org. Beide teksten zijn aangepast, om ervoor te zorgen dat deze aansluiten op het leesniveau van de proefpersonen. Naast het verbeteren van de structuur en de zinsopbouw van beide teksten, is ook het taalgebruik aangepast. In de originele teksten stond namelijk veel ouderwets taalgebruik. Voorafgaand aan het onderzoek is er contact geweest met de leerkrachten van basisschool de Hoefier, om te controleren of de leerlingen bekend waren met deze teksten. De teksten bleken niet klassikaal behandeld te zijn en de leerkrachten gaven aan dat de kans erg klein was dat leerlingen deze teksten thuis gelezen zouden hebben. Hierdoor was de kans op voorkennis erg klein.

De afbeeldingen die aan beide teksten in één conditie zijn toegevoegd lieten een belangrijke gebeurtenis uit het verhaal zien. In het geval van de Bramenplukker werd de essentie van het verhaal getoond, namelijk een verschil in perceptie van de werkelijkheid. De afbeelding in het verhaal over Kaya toonde alle dieren die in het verhaal voorkwamen, tijdens een belangrijke gebeurtenis.

Figuur 1: Afbeelding van de tekst over de Bramenplukker

Figuur 2: Afbeelding van de tekst over Kaya

De advance organizers die zijn toegevoegd waren narrative graphic organizers. Hiervoor is gekozen omdat deze organizers chronologisch de belangrijkste gebeurtenissen en personen uit het verhaal laten zien. De gebruikte advance organizers uit dit onderzoek zijn terug te vinden in bijlage X.

3.3.2. AFHANKELIJKE VARIABELE

Het tekstbegrip, de afhankelijke variabele binnen dit onderzoek, is gemeten aan de hand van tekstbegripvragen. Voor beide teksten waren zes retentionvragen opgesteld. Dit type vragen meet de mate waarin lezers de informatie uit een tekst kunnen reproduceren. In dit onderzoek wordt tekstbegrip dus op situatiemodelniveau gemeten.

De proefpersonen konden per vraag één punt verdienen. Uitzonderingen hierop waren vraag 2 (*‘Welke drie andere dieren komen in het verhaal voor, naast de hond?’*) van de tekst over Kaya en vraag 2 (*‘Noem drie dingen die de bramenplukker ziet of hoort’*) en vraag 6 (*‘Noem drie dingen die de burgemeester ziet of hoort’*) van de tekst over de Bramenplukker. Bij deze vragen konden de proefpersonen drie punten verdienen.

3.3.3. PROCEDURE

De proefpersonen zaten in toetsopstelling om ervoor te zorgen dat zij individueel te werk gingen. Voorafgaand aan het onderzoek werd de proefpersonen uitgelegd op welke manier zij de tekst moesten lezen. Wanneer er een afbeelding of advance organizer aan de tekst wordt toegevoegd, is het namelijk van belang dat deze op de juiste manier wordt gebruikt door de lezer. Als dit niet gebeurt, kan een mogelijk effect uitblijven. Dit kan eenvoudig ondervangen worden door het toevoegen van een leesinstructie. Op deze manier wordt het voor de lezer duidelijk op welke manier de tekst gelezen moet worden.

Het belang van deze instructie wordt benadrukt door Peeck (1993). De ideale leesstrategie van Peeck bestaat uit vier stappen, waarvan de eerste bestaat uit het bestuderen van de titel. Hierdoor weet de lezer waar de tekst over gaat en kan er voorkennis worden opgehaald. Als tweede stap dient de lezer de afbeelding te bestuderen, zodat er al een beeld kan worden gevormd over de tekst. De derde stap bestaat uit het lezen van de tekst, waarbij de lezer schakelt tussen de tekst en de afbeelding. Deze schakeling is de vierde en laatste stap van de leesstrategie.

De proefpersonen lazen eerst de eerste tekst, waarna ze een woordzoeker moesten maken. Vervolgens moesten de proefpersonen de vragen over de eerste tekst maken. Deze procedure herhaalde zich voor de tweede tekst. Op het moment dat de proefpersonen klaar waren met beide

teksten, gingen zij verder met hun weektaak. Op deze manier konden de proefpersonen die nog niet klaar waren ongestoord verder lezen.

4. RESULTATEN

4.1. AFNAME

De afname van het onderzoek is bij alle groepen zonder problemen verlopen. Bij het betreden van het lokaal zaten de leerlingen al in toetsopstelling en werd er rustig en aandachtig geluisterd naar de instructies. In alle klassen werd er geconcentreerd en individueel gewerkt, dit was van te voren ook door de docent en mij aan de leerlingen opgedragen. Verder is er met nadruk bevestigd dat het lezen van de tekst en het invullen van de bijbehorende vragen niet met een cijfer werd beoordeeld. Van te voren hadden veel leerlingen namelijk aan de leraar gevraagd of zij getoetst werden door mij. Wanneer de leerlingen vragen hadden staken zij hun hand op, zoals zij dit gewend zijn in de klas, en gaf ik aan hun tafel individueel antwoord. Na afloop werden de leerlingen bedankt voor hun inzet en kregen zij allen een pen en een stickervel.

4.2. RANDOMISATIE

Voor dit onderzoek is er een randomisatiecheck uitgevoerd om te kijken of de proefpersonen gelijk verdeeld waren over de verschillende condities qua geslacht, leeftijd en thuistaal. Na toetsing bleek dit het geval voor de variabelen geslacht ($\chi^2(1) = 1,84$, $p = 0,14$), leeftijd ($\chi^2(4) = 3,18$, $p = 0,53$), en thuistaal ($\chi^2(1) = 0,06$, $p = 0,60$). Mogelijk gevonden effecten in dit onderzoek kunnen dus niet worden verklaard door een verschil in geslacht, leeftijd of thuistaal tussen de verschillende condities.

4.3. BETROUWBAARHEID

Er is een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd om te kijken of de gestelde vragen bij de teksten hetzelfde meten. Dit is per tekst apart gedaan. De vragen van de tekst over de bramenplukker zijn niet betrouwbaar ($\alpha = 0,41$). Deze betrouwbaarheid stijgt niet echt wanneer er een vraag buiten beschouwing wordt gelaten ($\alpha = 0,45$). Toch is er besloten om deze vragen samen te voegen tot een somscore. De vragen van de tekst over Kaya zijn ook niet betrouwbaar ($\alpha = 0,49$). Wanneer er twee vragen buiten beschouwing worden gelaten, zijn de overige vragen wel betrouwbaar ($\alpha = 0,64$). De overige vragen zijn dan ook samengevoegd tot een somscore. De vragen die buiten beschouwing worden gelaten zijn: *Waar speelt het verhaal zich af?* en *Hoe raakt de hond zijn baasje kwijt?* Deze twee vragen worden los meegenomen in dit onderzoek.

4.4. TEKSTVERSIE, CONDITIE EN VOLGORDE

Allereerst is er gekeken naar een mogelijk interactie-effect tussen de onafhankelijke variabelen tekst, conditie en volgorde. De volgende tabel geeft de gemiddelde percentages goed beantwoorde vragen met bijbehorende standaarddeviaties weer.

		Afbeelding	Advance organizer	Zonder visuele toevoeging	Totaal
Bramenplukker	Eerst gelezen	79,17 (17,82)	94,55 (6,88)	74,55 (21,62)	82,64 (18,31)
	Laatst gelezen	78,89 (20,28)	88,00 (12,30)	65,56 (28,77)	77,86 (22,50)
	<i>Totaal</i>	<i>79,05 (18,41)</i>	<i>91,43 (10,14)</i>	<i>70,50 (24,81)</i>	<i>80,48 (20,28)</i>
Kaya	Eerst gelezen	81,48 (24,22)	98,33 (5,27)	85,19 (15,47)	88,69 (17,60)
	Laatst gelezen	93,06 (11,14)	89,40 (17,12)	78,79 (31,70)	87,25 (21,73)
	<i>Totaal</i>	<i>88,10 (18,37)</i>	<i>93,65 (13,41)</i>	<i>81,67 (25,31)</i>	<i>87,90 (19,83)</i>
Totaal	Eerst gelezen	80,16 (20,26)	96,35 (6,32)	79,33 (19,40)	85,38 (18,10)
	Laatst gelezen	86,98 (16,86)	88,73 (14,66)	72,83 (30,38)	83,01 (22,40)
	<i>Totaal</i>	<i>83,57 (18,73)</i>	<i>92,54 (11,80)</i>	<i>76,08 (25,37)</i>	<i>84,19 (20,32)</i>

Tabel 1: Gemiddelde percentages goed beantwoorde vragen en standaarddeviaties per tekst, conditie en volgorde

Na het uitvoeren van een meerwegs-variantieanalyse blijkt dat er geen interactie-effect is tussen alle drie de variabelen ($F(2, 112) = 0,37, p = 0,69$). Daarnaast is er ook geen interactie-effect gevonden tussen de variabelen tekst en conditie ($F(2, 112) = 0,62, p = 0,54$). Tussen de variabelen tekst en volgorde is ook geen interactie-effect gevonden ($F(1, 112) = 0,38, p = 0,56$). Ten slotte is er ook geen interactie-effect gevonden tussen conditie en volgorde ($F(2, 112) = 1,66, p = 0,19$).

Naast een hoofdeffect van conditie ($F(2, 112) = 7,67, p < 0,005$), is er ook een hoofdeffect gevonden van tekst ($F(1,112) = 4,81, p = 0,03$). Het onderwerp van de tekst en het al dan niet toevoegen van een afbeelding of een advance organizer is van invloed op het percentage goed beantwoorde vragen. Uit tabel 1 blijkt dat leerlingen gemiddeld een hoger percentage vragen goed beantwoorden bij de tekst

over Kaya, dan bij de tekst over de Bramenplukker. De gemiddelde percentages goed beantwoorde vragen liggen bij de tekst over Kaya zo hoog, dat er mogelijk sprake is van een plafondeffect.

Verder blijkt uit de tabel dat leerlingen die een tekst gelezen hebben met een advance organizer, gemiddeld het hoogste percentage goed beantwoorde vragen behalen. Daarnaast behalen leerlingen die een tekst gelezen hebben waaraan een afbeelding is toegevoegd, gemiddeld een hoger percentage goed beantwoorde vragen dan leerlingen die een tekst zonder visuele toevoeging hebben gelezen.

Vervolgens is er een one-way Anova uitgevoerd om de invloed van afbeeldingen en advance organizers op tekstbegrip per tekst te meten. Bij de tekst over de Bramenplukker is er een significant verschil gevonden tussen de somscores van de verschillende condities ($F(2, 61) = 6,54, p = <0,005$). De volgende tabel geeft de gemiddelden en de standaarddeviaties van de somscores per conditie weer.

Conditie	Gemiddelde somscore (standaarddeviatie)
Tekst met afbeelding (N=21)	7,90 (1,84)
Tekst met advance organizer (N=21)	9,14 (1,01)
Tekst zonder visuele toevoeging (N=20)	7,05 (2,48)

Tabel 2: Gemiddelden en standaarddeviaties van de somscores per conditie, voor de tekst over de Bramenplukker

Uit tabel 2 blijkt dat een tekst met advance organizer zorgt voor de hoogste gemiddelde somscore. Daarnaast scoren leerlingen die de tekst met afbeelding gelezen hebben gemiddeld hoger dan leerlingen die de tekst gelezen hebben zonder visuele toevoeging. De vragen van de tekst over de Bramenplukker worden dus het best beantwoord door leerlingen die de tekst gelezen hebben met een advance organizer, gevolgd door leerlingen die de tekst gelezen hebben met een afbeelding.

Bij de tekst over Kaya is er geen significant verschil gevonden tussen de somscores van de verschillende condities ($F(2, 61) = 1,93, p = 0,15$). Het toevoegen van een afbeelding of een advance organizer zorgde hier niet voor een hogere somscore op deze retentionvragen. Voor deze tekst zijn er ook nog twee vragen afzonderlijk geanalyseerd. Noch bij de vraag 'Waar speelt het verhaal zich af?' ($F(2, 61) = 1,15, p = 0,32$), noch bij de vraag 'Hoe raakt de hond zijn baasje kwijt?' ($F(2, 61) = 0,39, p = 0,68$) is er geen significant verschil gevonden tussen de condities. Het toevoegen van een afbeelding of een advance organizer aan de tekst leidt bij beide vragen niet tot een hogere score.

5. CONCLUSIE

Dit onderzoek is uitgevoerd om antwoord te krijgen op de vraag: *'In hoeverre heeft de toevoeging van een informatieve afbeelding aan een lange verhalende tekst hetzelfde effect als de toevoeging van een advance organizer op tekstbegrip van acht- tot twaalfjarigen?'*

Eerdere onderzoeken toonden aan dat het toevoegen van een afbeelding een positief effect heeft op tekstbegrip. Daarnaast lijkt het toevoegen van een advance organizer hetzelfde effect te hebben, aangezien informatie dan beter georganiseerd en eenvoudiger geïntegreerd wordt met bestaande kennis. De eerste hypothese voorspelde dat lezers van een tekst waaraan een afbeelding of advance organizer was toegevoegd, hoger zouden scoren op tekstbegrip. Bij de tekst over de Bramenplukker was dit het geval, maar bij de tekst over het hondje Kaya werd dit effect niet gevonden. Het onderwerp van de tekst had invloed op de resultaten van dit onderzoek. Bij de tekst over Kaya is er mogelijk sprake van een plafondeffect. De kans bestaat dat de leerlingen de tekst en bijbehorende vragen erg makkelijk vonden en dit kan het resultaat hebben beïnvloed. Wanneer deze tekst buiten beschouwing gelaten wordt en er alleen naar de tekst over de Bramenplukker gekeken wordt, dan kan eerste hypothese worden aangenomen.

De volgende verwachting was dat afbeeldingen en advance organizers hetzelfde effect zouden tonen op tekstbegrip. Mayer (1989) toonde aan dat lezers informatie halen uit afbeeldingen en hier nieuwe informatie aan koppelen die zij in de tekst tegenkomen. Wederom zijn er verschillende resultaten gevonden bij de twee teksten. Bij het lezen van de tekst over de Bramenplukker scoorden de leerlingen die een tekst met een advance organizer gelezen hadden hoger dan leerlingen die een tekst met een afbeelding hadden gelezen. Bij de tekst over het hondje Kaya werd er geen verschil gevonden tussen de somscores op tekstbegrip vragen tussen de twee condities. Omdat er bij deze tekst mogelijk sprake is van een plafondeffect, concentreer ik mij op het gevonden effect bij de tekst over de Bramenplukker. Lezers van een tekst met een advance organizer scoorden hoger op tekstbegrip vragen dan lezers van een tekst met een afbeelding. De tweede hypothese wordt dus verworpen.

Uit dit onderzoek blijkt dat het toevoegen van een afbeelding of een advance organizer een positief effect heeft op tekstbegrip. Dit komt overeen met de onderzoeken van Mayer (1989), Mayer en Gallini (1990) en Ausubel (1960). Wanneer we de uitkomsten van dit onderzoek echter vergelijken met de uitkomsten van de onderzoeken van Lina (2012) en Wagenaar (2012), dan komt dit niet overeen. Bij deze recent uitgevoerde onderzoeken werd er geen effect van afbeeldingen en advance organizers op tekstbegrip gevonden.

Verder blijkt uit dit onderzoek dat het toevoegen van een advance organizer een groter effect heeft op tekstbegrip dan het toevoegen van een afbeelding. Ook deze uitkomsten komen niet overeen met de onderzoeken van Lina (2012) en Wagenaar (2012).

6. DISCUSSIE

In dit onderzoek is er gekeken naar de invloed van afbeeldingen en advance organizers op tekstbegrip bij langere teksten. Lina (2012) vond in zijn onderzoek geen effect bij het toevoegen van een afbeelding of advance organizer op tekstbegrip. Als mogelijke reden hiervoor gaf hij aan dat zijn teksten kort waren, waardoor lezers weinig informatie hoefden te onthouden. Het feit dat er in dit onderzoek wel een effect is gevonden kan mogelijk verklaard worden doordat lezers veel informatie op moesten slaan en zodoende veel hadden aan een hulpmiddel in de vorm van een afbeelding of een advance organizer. In dit onderzoek zijn dezelfde type teksten gebruikt als in het onderzoek van Lina (2012), namelijk narratieve teksten. Daarnaast is er zowel in het huidige onderzoek, als in het onderzoek van Lina (2012) gebruik gemaakt van een narrative graphic organizer. Voor vervolgonderzoek is het mogelijk interessant om te onderzoeken of het effect dat in dit onderzoek is gevonden ook bij andere typen teksten en bij andere type advance organizers optreedt.

Het onderwerp van de tekst is in dit onderzoek van invloed geweest op de resultaten. Waar in de tekst over de Bramenplukker een effect is gevonden, daar bleef een soortgelijk effect bij de tekst over het hondje Kaya uit. Het is dus de vraag in hoeverre de resultaten uit dit onderzoek generaliseerbaar zijn naar andere teksten. Het plafondeffect dat mogelijk is opgetreden bij de tekst over Kaya speelt hier een rol in.

Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat afbeeldingen en advance organizer niet hetzelfde effect hebben op tekstbegrip. Lezers van een tekst met een advance organizer scoorden hoger op tekstbegripsvragen dan lezers van een tekst met een afbeelding. Mogelijk had de afbeelding bij de tekst over de Bramenplukker niet dezelfde organiserende functie als de advance organizer. De kans bestaat dat er kennis over de tekst nodig is, om de afbeelding van deze tekst goed te kunnen interpreteren. Tijdens het lezen van de tekst en het schakelen tussen de tekst en de afbeelding zal de afbeelding duidelijker worden. De afbeelding kan in dit onderzoek meer een decoratieve dan een interpretatieve functie gehad hebben. Levin (1981, in: Carney & Levin, 2002) toonde aan dat een decoratieve afbeelding een minder positieve bijdrage levert aan het leren van een tekst, dan een interpretatieve afbeelding. In dit onderzoek had de advance organizer mogelijk een beter organiserende functie voorafgaand aan de tekst, dan de afbeelding.

Verder is in dit onderzoek de invloed van een afbeelding vergeleken met de invloed van een advance organizer. Er is echter niet gekeken naar het effect op tekstbegrip wanneer er zowel een afbeelding als een advance organizer aan de tekst wordt toegevoegd. Vervolgonderzoek zal moeten uitwijzen hoe deze combinatie zich verhoudt tot de invloed van enkel een afbeelding of advance organizer op tekstbegrip.

De leerlingen die aan dit onderzoek hebben deelgenomen, spreken over het algemeen thuis Nederlands. Ook is de steekproef van 62 leerlingen klein, wanneer er gekeken wordt naar het totaal aantal basisschoolleerlingen. Bovendien is het onderzoek afgenomen in een stad in Midden-Limburg en het is de vraag hoe deze leerlingen zich verhouden tot leerlingen uit de Randstad of bijvoorbeeld het Noorden van het land. Deze drie factoren zijn mogelijk van invloed op de generaliseerbaarheid van de resultaten over basisschoolleerlingen.

In eerste instantie wilde ik tien- tot dertienjarige basisschoolleerlingen aan dit onderzoek laten deelnemen, aangezien recent onderzoek zich tot deze groep richtte (Wagenaar 2012; Lina 2012). Door de kleine klassen van basisschool de Hoefer heb ik echter naast de leerlingen uit groep 7 en 8, ook de leerlingen uit groep 6 gevraagd om mee te werken aan dit onderzoek. Hierdoor varieert de leeftijd van de proefpersonen tussen de acht en twaalf jaar. Ik verwacht echter niet dat dit van invloed is geweest op de resultaten. De leerlingen uit groep 6 gaven aan de teksten en de vragen goed te begrijpen. Bovendien kregen zij dezelfde leesinstructie als de leerlingen uit groep 7 en 8, waardoor ze op dezelfde manier gebruik maakten van de afbeelding en advance organizer.

De uitkomsten van dit onderzoek zijn interessant voor mensen die werkzaam zijn in het basisonderwijs of lesmateriaal voor basisschoolleerlingen ontwikkelen. Het toevoegen van een advance organizer of een afbeelding heeft een positief effect op het tekstbegrip bij basisschoolleerlingen van negen tot twaalf jaar. Om de teksten in schoolboeken begrijpelijker te maken zal hier rekening mee gehouden moeten worden. Uit dit onderzoek blijkt dat een advance organizer een groter effect heeft dan een afbeelding, maar zoals eerder gezegd kan het type afbeelding hieraan ten grondslag liggen. Leerlingen scoren in ieder geval lager op tekstbegripsvragen wanneer er geen gebruik wordt gemaakt van een visuele toevoeging. Als eerste hulp bij tekstbegrip is het gebruik van een afbeelding of advance organizer dan ook aan te raden.

7. LITERATUUR

Ausubel, D. P. (1960). The Use of Advance Organizers in the Learning and Retention of Meaningful Verbal Material. *Journal of Educational Psychology*, 51(5) 267-272.

Barnes, B. R. & Clawson, E. U. (1975). Do advance organizers facilitate learning? Recommendations for further research based on an analysis of 32 studies. *Review of Educational Research*, 45, 637-659.

Carney, R. & Levin, J. (2002). Pictorial Illustrations Still Improve Students' Learning From Text. *Educational Psychology Review*, 14(1), 5-26.

Clark, J. M. & Paivio, A. (1991). Dual coding theory and education. *Educational Psychology Review*, 3, 149-210.

Kintsch, W. (1998). *Comprehension: a paradigm for cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Land, J. & Sanders, T. (2007). Lezen. Leuk en leerzaam. Over tekstbegrip op het VMBO. In: D. Schram (ed.), *Lezen in het VMBO*, p. 125-130. Delft: Uitgeverij Eburon.

Lina, M. (2012). De illustratieve kapstok bij verhalen: Een onderzoek naar de organiserende functie van afbeeldingen en advance organizers. *Bachelorscriptie, Universiteit Utrecht*.

Mayer, R. (1989). Systematic Thinking Fostered by Illustrations in Scientific Text. *Journal of Educational Psychology*, 81, 2, 240-246.

Mayer, R. (2003). The Promise of Multimedia Learning: Using the Same Instructional Design Methods Across Different Media. *Learning and Instruction*, 13, 125-139.

Mayer, R. E. & Anderson, R. B. (1992). The instructive animation: Helping students build connections between words and pictures in multimedia learning. *Journal of Educational Psychology*, 84, 444-452.

Mayer, R. E. & Gallini, J. (1990). When Is an Illustration Worth Ten Thousand Words? *Journal of Educational Psychology*, 84(4) 444-452.

Paivio, A. (1990). *Mental Representations. A Dual Coding Approach*. New York: Oxford University Press.

Peeck, J. (1993). Increasing picture effects in learning from illustrated text. *Learning and Instruction*, 3(3) 227-238.

Robinson, D. & Kiewra, K. (1995). Visual Argument: Graphic Organizers Are Superior to Outlines in Improving Learning From Text. *Journal of Educational Psychology*, 87(3), 455-467.

Schnotz, W. (2002). Towards an integrated View of Learning from Text and Visual Displays. *Educational Psychology Review*, 14, 1 101-120.

Vekiri, I. (2002). What is the value of graphical displays in learning? *Educational Psychology Review*, 14(3), 261-312.

Wagenaar, C. (2012). Het effect van informatieve afbeeldingen en advance organizers op tekstbegrip. *Bachelorscriptie, Universiteit Utrecht*.

Weisberg, J. S. (1970). The Use of Visual Advance Organizers for Learning Earth Science Concepts. *Journal of Research in Science Teaching*, 7, 161-165.

Ylvisaker, M. (2008). *Tutorial: Advance Organizers*. Online beschikbaar: http://www.projectlearnnet.org/tutorials/advance_organizers.html (laatst geraadpleegd 28 oktober 2012).

BIJLAGE 1: CODEBOEK

SPSS Codeboek

Name	Label	Values	Measure
Proefpersoon	Nummer proefpersoon		Nominaal
Geslacht	Geslacht proefpersoon	"1" = jongen "2" = meisje	Nominaal
Leeftijd	Leeftijd proefpersoon		Schaal
Thuis taal	Thuis taal proefpersoon	"1" = Nederlands "2" = anders	Nominaal
Tekst	Welke tekst is er gelezen?	"1" = Bramenplukker "2" = Kaya	Nominaal
Volgorde	Eerste of tweede gelezen tekst?	"1" = als eerste gelezen "2" = als tweede gelezen	Nominaal
Conditie	Welke versie is er gelezen?	"1" = afbeelding "2" = organizer "3" = geen van beide	Nominaal
Bramenplukker 1	Waar speelt het verhaal zich af?		Nominaal
Bramenplukker 2	Noem drie dingen die de bramenplukker ziet.		Nominaal
Bramenplukker 3	Waarom is de bramenplukker zo blij dat de ontdekkingsreiziger bij hem thuis komt?		Nominaal
Bramenplukker 4	Waarom neemt de		Nominaal

	bramenplukker het goudstuk van de ontdekkingsreiziger niet aan?		
Bramenplukker 5	Waarom zijn de burgemeester en de andere mensen uit het dorp boos op de bramenplukker?		Nominaal
Bramenplukker 6	Noem drie dingen die de burgemeester ziet of hoort.		Nominaal
Kaya 1	Waar speelt het verhaal zich af?		Nominaal
Kaya 2	Welke drie andere dieren komen in het verhaal voor, naast de hond?		Nominaal
Kaya 3	Hoe raakt de hond zijn baasje kwijt?		Nominaal
Kaya 4	Wat was het beroep van het oude baasje?		Nominaal
Kaya 5	Welk trucje leert het nieuwe baasje aan de dieren?		Nominaal
Kaya 6	Waarom rent het hondje weg van het podium?		Nominaal
SomscoreBramenplukker			Nominaal
ProcentSomscoreBramenplukker			Schaal
SomscoreKaya			Nominaal

ProcentSomscoreKaya			Schaal
Totaalscore			Nominaal

Universiteit Utrecht

Naam:

Leeftijd:

Ik ben een: jongen/meisje

Ik spreek thuis: Nederlands/een andere taal

De bramenplukker

Vele jaren geleden leefde er in een groot bos een oude bramenplukker. Er woonde verder niemand in dat bos en daarom dacht de bramenplukker dat hij alleen op de wereld was. "Kijk," zei hij 's morgens, "die zilveren diamanten op de bloemen, wat ben ik rijk!" En als hij door het bos liep, zuchtte hij: "Wat een hoog plafond, wat een ruime kamers en wat een prachtige pilaren!" Hij ging dan op zijn rug liggen en zag de mooiste figuren in de wolken. 's Avonds hoorde hij in de verte een fijne stem zingen. "Prachtig!" riep hij dan uit, "dank, dank, onbekende zanger! Wat een mooie muziek. Hoe jammer dat ik alleen op de wereld ben!"

Maar dat was hij niet, op een avond trok een ontdekkingsreiziger door het bos, duwde de deur open en stond glimlachend voor de bramenplukker. "Vriend," sprak hij, "ik heb honger en ben moe, heb je wat te eten?" De bramenplukker zat op zijn stoel en zweeg. "Kom op," zei de reiziger, "hier is een goudstuk." De bramenplukker stond op en zei: "Mens, ik heb uw goud niet nodig. Daarom zweeg ik niet. Mag ik u eens aanraken?" "Ga je gang," zei de reiziger. De bramenplukker raakte de reiziger aan en bekeek hem aandachtig en riep: "Je bent precies hetzelfde als ik!" en omhelsde hem.

De reiziger lachte en vroeg: "Heb je nog nooit een mens gezien?" "Ik ben niet alleen" riep de bramenplukker, in de handend klappend. "Kom," zei de reiziger opnieuw, "ik heb honger." Hij ging aan tafel zitten en pakte een bord uit de kast. "Laat eens zien wat je hebt." Hij liep naar de kast en haalde brood, worst en ontbijtkoek tevoorschijn. "Pak wat u wilt", zei hij.

"Vriend," sprak de reiziger, "waarom wilde je dat goudstuk niet van mij aannemen?" "Ik heb het niet nodig," antwoordde de bramenplukker eenvoudig, "ik heb diamanten." "Diamanten?" herhaalde de reiziger, "heb jij diamanten? Hoeveel?" "Precies weet ik het niet," sprak de bramenplukker, "een paar grasvelden vol" Dit keer was het de reiziger die zweeg.

"Man," riep hij tenslotte, "je bent schatrijk!" "Dat zei ik toch al," sprak de bramenplukker, "maar dat is niet alles. Ik heb nog wel andere dingen, zoals spiegels." "Spiegels?" vroeg de reiziger. De bramenplukker antwoordde: "Ja, een paar duizend, ik heb ze nooit geteld. Sommige zijn zo groot dat je een dag nodig hebt om er omheen te lopen. Ze liggen in mijn huis."

"Dat moet een paleis zijn!" zei de reiziger. "Het is ook een paleis," antwoordde de bramenplukker glimlachend, "ik heb het zelfs nooit helemaal bekeken, daarvoor is het te groot. Duizenden pilaren dragen het lichtblauwe plafond".

"Dat is ongelooflijk!" riep de reiziger, "ongelooflijk! En dat alles voor één man. Maar, maar je moet je toch wel eens eenzaam gevoelen?"

"O nee!" sprak de bramenplukker, "er is muziek genoeg, van alle kanten en de hele dag door."
"Muziek?" riep de reiziger. "Ja," verzekerde de bramenplukker, "de hele dag door en telkens nieuwe liedjes. Maar 's avonds worden de solo's gezongen. Daar heb ik een aparte zanger voor. U moet morgenavond eens luisteren. U blijft toch vannacht hier slapen?"

"Nee," antwoordde de reiziger, zijn jas aantrekkend, "ik ga onmiddellijk door. Ik ben ontdekkingsreiziger. Dit is mijn grootste ontdekking. Ik ga het iedereen vertellen." "Dat moet u doen," sprak de bramenplukker, "maar blijf toch één nachtje! Dan zal ik u morgen alles zelf laten zien en kunt u het nog veel beter vertellen."

De volgende dag kwam de reiziger met de burgemeester en duizenden andere mensen terug. Ze verwachtten dat ze snel de diamanten zouden vinden en de mooie pilaren, de spiegels en het plafond zouden zien van het paleis. Eindelijk ging de deur open en kwam de bramenplukker naar buiten. Hij keek over de grasvelden en zei: "Jullie treffen het wel, zoveel diamanten liggen er anders nooit!" "Ik zie geen diamanten," sprak de burgemeester. "Zien jullie geen diamanten?" vroeg de bramenplukker verbaasd. "Wij zien niets," riepen de mensen, "wij zien helemaal niets."

De bramenplukker sloeg de handen in elkaar. "Wat hebben jullie slechte ogen!" riep hij uit, "kijk om je heen! Zie je het niet?" "Dat is dauw," sprak de burgemeester boos. "Dat... dat wist ik niet," stamelde de bramenplukker, "ik dacht..." "Waar zijn de prachtige groene pilaren?" vroeg de burgemeester. "Daar," fluisterde de bramenplukker. "Dat zijn bomen," antwoordde de burgemeester, waar is mooie plafond?" "Daar," sprak de bramenplukker. De burgemeester hief de ogen naar de hemel. "Dat is lucht," zei hij, "gewoon lucht". Waar zijn de spiegels?" De bramenplukker wees zwijgend in de verte. "Dat zijn vijvers," sprak de burgemeester. "Waar is de muziek?" De bramenplukker stak de wijsvinger op; de burgemeester luisterde. "Dat is een nachtegaal! Wij zijn bedrogen" schreeuwden de mensen, "wij zijn bedrogen!" "Maar ik heb toch precies verteld zoals het is!" riep de bramenplukker, "ik heb toch precies..." Maar de mensen luisterden al niet meer en liepen boos weg.

De bramenplukker

Vele jaren geleden leefde er in een groot bos een oude bramenplukker. Er woonde verder niemand in dat bos en daarom dacht de bramenplukker dat hij alleen op de wereld was. "Kijk," zei hij 's morgens, "die zilveren diamanten op de bloemen, wat ben ik rijk!" En als hij door het bos liep, zuchtte hij: "Wat een hoog plafond, wat een ruime kamers en wat een prachtige pilaren en spiegels!" Hij ging dan op zijn rug liggen en zag de mooiste figuren in de wolken. 's Avonds hoorde hij in de verte een fijne stem zingen. "Prachtig!" riep hij dan uit, "dank, dank, onbekende zanger! Wat een mooie muziek. Hoe jammer dat ik alleen op de wereld ben!"

Wie	Waar	Wanneer
Een bramenplukker	In een groot bos	Vele jaren geleden
Een bramenplukker woont alleen in een bos en ziet diamanten, spiegels, pilaren, een plafond en hoort de mooiste muziek		
Een ontdekkingsreiziger komt bij de bramenplukker thuis en hoort dat er in het bos veel diamanten en spiegels zijn		
De ontdekkingsreiziger gaat naar het dorp toe en vertelt het verhaal aan de burgemeester en de andere mensen		
De burgemeester en de andere mensen zien dauw, bomen, vijvers en een nachtegaal en voelen zich bedrogen		

Maar dat was hij niet, op een avond trok een ontdekkingsreiziger door het bos, duwde de deur open en stond glimlachend voor de bramenplukker. "Vriend," sprak hij, "ik heb honger en ben moe, heb je wat te eten?" De bramenplukker zat op zijn stoel en zweeg. "Kom op," zei de reiziger, "hier is een goudstuk." De bramenplukker stond op en zei: "Mens, ik heb uw goud niet nodig. Daarom zweeg ik niet. Mag ik u eens aanraken?" "Ga je gang," zei de reiziger. De bramenplukker raakte de reiziger aan en bekeek hem aandachtig en riep: "Je bent precies hetzelfde als ik!" en omhelsde hem.

De reiziger lachte en vroeg: "Heb je nog nooit een mens gezien?" "Ik ben niet alleen" riep de bramenplukker, in de handend klappend. "Kom," zei de reiziger opnieuw, "ik heb honger." Hij ging aan tafel zitten en pakte een bord uit de kast. "Laat eens zien wat je hebt." Hij liep naar de kast en haalde brood, worst en ontbijtkoek tevoorschijn. "Pak wat u wilt", zei hij.

"Vriend," sprak de reiziger, "waarom wilde je dat goudstuk niet van mij aannemen?" "Ik heb het niet nodig," antwoordde de bramenplukker eenvoudig, "ik heb diamanten." "Diamanten?" herhaalde de reiziger, "heb jij diamanten? Hoeveel?" "Precies weet ik het niet," sprak de bramenplukker, "een paar grasvelden vol" Dit keer was het de reiziger die zweeg.

"Man," riep hij tenslotte, "je bent schatrijk!" "Dat zei ik toch al," sprak de bramenplukker, "maar dat is niet alles. Ik heb nog wel andere dingen, zoals spiegels." "Spiegels?" vroeg de reiziger. De

bramenplukker antwoordde: "Ja, een paar duizend, ik heb ze nooit geteld. Sommige zijn zo groot dat je een dag nodig hebt om er omheen te lopen. Ze liggen in mijn huis."

"Dat moet een paleis zijn!" zei de reiziger. "Het is ook een paleis," antwoordde de bramenplukker glimlachend, "ik heb het zelfs nooit helemaal bekeken, daarvoor is het te groot. Duizenden pilaren dragen het lichtblauwe plafond".

"Dat is ongelooflijk!" riep de reiziger, "ongelooflijk! En dat alles voor één man. Maar, maar je moet je toch wel eens eenzaam gevoelen?"

"O nee!" sprak de bramenplukker, "er is muziek genoeg, van alle kanten en de hele dag door."

"Muziek?" riep de reiziger. "Ja," verzekerde de bramenplukker, "de hele dag door en telkens nieuwe liedjes. Maar 's avonds worden de solo's gezongen. Daar heb ik een aparte zanger voor. U moet morgenavond eens luisteren. U blijft toch vannacht hier slapen?"

"Nee," antwoordde de reiziger, zijn jas aantrekkend, "ik ga onmiddellijk door. Ik ben ontdekkingsreiziger. Dit is mijn grootste ontdekking. Ik ga het iedereen vertellen." "Dat moet u doen," sprak de bramenplukker, "maar blijf toch één nachtje! Dan zal ik u morgen alles zelf laten zien en kunt u het nog veel beter vertellen."

De volgende dag kwam de reiziger met de burgemeester en duizenden andere mensen terug. Ze verwachtten dat ze snel de diamanten zouden vinden en de mooie pilaren, de spiegels en het plafond zouden zien van het paleis. Eindelijk ging de deur open en kwam de bramenplukker naar buiten. Hij keek over de grasvelden en zei: "Jullie treffen het wel, zoveel diamanten liggen er anders nooit!" "Ik zie geen diamanten," sprak de burgemeester. "Zien jullie geen diamanten?" vroeg de bramenplukker verbaasd. "Wij zien niets," riepen de mensen, "wij zien helemaal niets."

De bramenplukker sloeg de handen in elkaar. "Wat hebben jullie slechte ogen!" riep hij uit, "kijk om je heen! Zie je het niet?" "Dat is dauw," sprak de burgemeester boos. "Dat... dat wist ik niet," stamelde de bramenplukker, "ik dacht..." "Waar zijn de prachtige groene pilaren?" vroeg de burgemeester. "Daar," fluisterde de bramenplukker. "Dat zijn bomen," antwoordde de burgemeester, waar is mooie plafond?" "Daar," sprak de bramenplukker. De burgemeester hief de ogen naar de hemel. "Dat is lucht," zei hij, "gewoon lucht". Waar zijn de spiegels?" De bramenplukker wees zwigend in de verte. "Dat zijn vijvers," sprak de burgemeester. "Waar is de muziek?" De bramenplukker stak de wijsvinger op; de burgemeester luisterde. "Dat is een nachtegaal! Wij zijn bedrogen" schreeuwden de mensen, "wij zijn bedrogen!" "Maar ik heb toch precies verteld zoals het is!" riep de bramenplukker, "ik heb toch precies..." Maar de mensen luisterden al niet meer en liepen boos weg.

De bramenplukker

Vele jaren geleden leefde er in een groot bos een oude bramenplukker. Er woonde verder niemand in dat bos en daarom dacht de bramenplukker dat hij alleen op de wereld was. "Kijk," zei hij 's morgens, "die zilveren diamanten op de bloemen, wat ben ik rijk!" En als hij door het bos liep, zuchtte hij: "Wat een hoog plafond, wat een ruime kamers en wat een prachtige pilaren en spiegels!" Hij ging dan op zijn rug liggen en zag de mooiste figuren in de wolken. 's Avonds hoorde hij in de verte een fijne stem zingen. "Prachtig!" riep hij dan uit, "dank, dank, onbekende zanger! Wat een mooie muziek. Hoe jammer dat ik alleen op de wereld ben!"

Maar dat was hij niet, op een avond trok een ontdekkingsreiziger door het bos, duwde de deur open en stond glimlachend voor de bramenplukker. "Vriend," sprak hij, "ik heb honger en ben moe, heb je wat te eten?" De bramenplukker zat op zijn stoel en zweeg. "Kom op," zei de reiziger, "hier is een goudstuk." De bramenplukker stond op en zei: "Mens, ik heb uw goud niet nodig. Daarom zweeg ik niet. Mag ik u eens aanraken?" "Ga je gang," zei de reiziger. De bramenplukker raakte de reiziger aan en bekeek hem aandachtig en riep: "Je bent precies hetzelfde als ik!" en omhelsde hem.

De reiziger lachte en vroeg: "Heb je nog nooit een mens gezien?" "Ik ben niet alleen" riep de bramenplukker, in de handend klappend. "Kom," zei de reiziger opnieuw, "ik heb honger." Hij ging aan tafel zitten en pakte een bord uit de kast. "Laat eens zien wat je hebt." Hij liep naar de kast en haalde brood, worst en ontbijtkoek tevoorschijn. "Pak wat u wilt", zei hij.

"Vriend," sprak de reiziger, "waarom wilde je dat goudstuk niet van mij aannemen?" "Ik heb het niet nodig," antwoordde de bramenplukker eenvoudig, "ik heb diamanten." "Diamanten?" herhaalde de reiziger, "heb jij diamanten? Hoeveel?" "Precies weet ik het niet," sprak de bramenplukker, "een paar grasvelden vol" Dit keer was het de reiziger die zweeg.

"Man," riep hij tenslotte, "je bent schatrijk!" "Dat zei ik toch al," sprak de bramenplukker, "maar dat is niet alles. Ik heb nog wel andere dingen, zoals spiegels." "Spiegels?" vroeg de reiziger. De bramenplukker antwoordde: "Ja, een paar duizend, ik heb ze nooit geteld. Sommige zijn zo groot dat je een dag nodig hebt om er omheen te lopen. Ze liggen in mijn huis."

"Dat moet een paleis zijn!" zei de reiziger. "Het is ook een paleis," antwoordde de bramenplukker glimlachend, "ik heb het zelfs nooit helemaal bekeken, daarvoor is het te groot. Duizenden pilaren dragen het lichtblauwe plafond".

"Dat is ongelooflijk!" riep de reiziger, "ongelooflijk! En dat alles voor één man. Maar, maar je moet je toch wel eens eenzaam gevoelen?"

"O nee!" sprak de bramenplukker, "er is muziek genoeg, van alle kanten en de hele dag door."

"Muziek?" riep de reiziger. "Ja," verzekerde de bramenplukker, "de hele dag door en telkens nieuwe liedjes. Maar 's avonds worden de solo's gezongen. Daar heb ik een aparte zanger voor. U moet morgenavond eens luisteren. U blijft toch vannacht hier slapen?"

"Nee," antwoordde de reiziger, zijn jas aantrekkend, "ik ga onmiddellijk door. Ik ben ontdekkingsreiziger. Dit is mijn grootste ontdekking. Ik ga het iedereen vertellen." "Dat moet u doen," sprak de bramenplukker, "maar blijf toch één nachtje! Dan zal ik u morgen alles zelf laten zien en kunt u het nog veel beter vertellen."

De volgende dag kwam de reiziger met de burgemeester en duizenden andere mensen terug. Ze verwachtten dat ze snel de diamanten zouden vinden en de mooie pilaren, de spiegels en het plafond zouden zien van het paleis. Eindelijk ging de deur open en kwam de bramenplukker naar buiten. Hij keek over de grasvelden en zei: "Jullie treffen het wel, zoveel diamanten liggen er anders nooit!" "Ik zie geen diamanten," sprak de burgemeester. "Zien jullie geen diamanten?" vroeg de bramenplukker verbaasd. "Wij zien niets," riepen de mensen, "wij zien helemaal niets."

De bramenplukker sloeg de handen in elkaar. "Wat hebben jullie slechte ogen!" riep hij uit, "kijk om je heen! Zie je het niet?" "Dat is dauw," sprak de burgemeester boos. "Dat... dat wist ik niet," stamelde de bramenplukker, "ik dacht..." "Waar zijn de prachtige groene pilaren?" vroeg de burgemeester. "Daar," fluisterde de bramenplukker. "Dat zijn bomen," antwoordde de burgemeester, waar is mooie plafond?" "Daar," sprak de bramenplukker. De burgemeester hief de ogen naar de hemel. "Dat is lucht," zei hij, "gewoon lucht". Waar zijn de spiegels?" De bramenplukker wees zwijgend in de verte. "Dat zijn vijvers," sprak de burgemeester. "Waar is de muziek?" De bramenplukker stak de wijsvinger op; de burgemeester luisterde. "Dat is een nachtegaal! Wij zijn bedrogen" schreeuwden de mensen, "wij zijn bedrogen!" "Maar ik heb toch precies verteld zoals het is!" riep de bramenplukker, "ik heb toch precies..." Maar de mensen luisterden al niet meer en liepen boos weg.

Vragen

1: Waar speelt het verhaal zich af?

.....

2: Noem drie dingen die de bramenplukker ziet of hoort.

.....

3: Waarom is de bramenplukker zo blij dat de ontdekkingsreiziger bij hem thuis komt?

.....

4: Waarom neemt de bramenplukker het goudstuk van de ontdekkingsreiziger niet aan?

.....

5: Waarom zijn de burgemeester en de andere mensen uit het dorp boos op de bramenplukker?

.....

6: Noem drie dingen die de burgemeester ziet of hoort.

.....

Het hondje Kaya

Jaren geleden, op een met sneeuw bedekte stoep ergens in Rusland, liep een jong hondje heen en weer. Af en toe bleef ze stil staan, jankte, en vroeg ze zich af hoe het gekomen was dat zij was verdwaald. De dag begon zoals altijd. Samen met haar baasje was ze de post gaan bezorgen. De meeste mensen waar ze de post moesten gaan brengen woonden ver weg en onderweg waren ze een paar keer gestopt bij een café om wat te drinken.

Toen het 's avonds buiten donker werd, was er opeens luide muziek te horen en kwam er een groep Russische soldaten voorbij. Het jonge hondje Kaya was geschrokken en naar de overkant van de straat gesprongen. Toen de muziek zachter werd, was haar baasje nergens meer te vinden. Inmiddels was het gaan sneeuwen en Kaya jankte van de kou. Plots kwam er een man door de deur naar buiten en vroeg: "Ach, arme stakker, heb je het zo koud?"

De kleine man had een hoge hoed op en zijn stem klonk vriendelijk. Kaya likte zijn hand en de man zei: "Wat ben jij een leuk beestje, je lijkt net een vos. Kom maar mee, misschien kan ik je ergens voor gebruiken." Een half uur later zaten ze in een kamer en gaf de man Kaya te eten. Het huis was erg leeg en rook nergens naar. Haar nieuwe baas haalde een matrasje tevoorschijn, deed het licht uit en verliet de kamer. Kaya strekte zich uit en deed haar ogen dicht.

Toen Kaya wakker werd, was het buiten al licht. Ze maakte een ronde door de kamer en zag in de kamer naast haar de man in bed liggen. Een deur leidde naar een andere kamer. Toen Kaya die kamer binnenging kwam er een grijze gans met veel kabaal op haar af. In de hoek lag een witte poes. Toen zij Kaya zag, sprong ze op en maakte ze veel kabaal. Kaya begon luid te blaffen. De man kwam boos de kamer ingelopen, omdat hij door al het geluid gewekt was. Hij gaf de poes een klap en riep: "Af en liggen". Tegen de gans riep hij: "Op je plaats."

Zo leerde Kaya haar nieuwe huisgenootjes kennen. Iets later kwam de man de kamer weer binnen en liet hij de gans kunstjes opvoeren. Toen klink er ineens geknor...de deur ging open en een oude vrouw liet een zwart varken de kamer binnen.

"Laten we beginnen met de Egyptische piramide," zei de baas. "Een...twee...drie!" Bij drie sloeg de gans met zijn vleugels en sprong op de rug van het varken. Op hetzelfde moment sprong de kater boven op de gans. Daarna liet de man de drie rondjes lopen tot ze niet meer van elkaar af vielen.

Zo ging het dagen, weken en zelfs een maand achter elkaar. Inmiddels had de baas Kaya een nieuwe

naam gegeven: "Trotka". 's Avonds ging de man vaak het huis uit en nam dan de gans en kater mee. Trotka bleef dan achter op haar matrasje en werd verdrietig. Wanneer ze sliep droomde ze dat haar nieuwe baas haar ook kunstjes leerde. Ze liep dan op haar achterpoten en kreeg applaus van de mensen.

Toen, op een avond, hoorde Trotka veel lawaai. De gans schreeuwde het uit en de baas ging kijken in de kamer. De gans was erg ziek en de baas was verdrietig. Niet veel later kwam de baas naar Trotka gelopen en zei: "Hij gaat dood, wat moet ik nu?" De volgende dag had de baas een idee en hij zei tegen Trotka: "Vandaag zal jij de plek van de gans moeten innemen bij de Egyptische piramide. We moeten wel nog veel oefenen, anders lachen ze ons uit."

Na een paar weken oefenen nam de baas Trotka 's avonds met de andere dieren mee in een auto. Ze liepen door een vreemd groot gebouw met felle lichten, veel mensen en onbekende dieren. Uiteindelijk kwamen ze in een klein kamertje, waar de baas veranderde in een man met een wit gezicht, een rode neus en een grote, lachende mond. Hij zette een pruik op en had een raar pak aan. Hij liet de dieren in een grote koffer stappen en toen werd alles donker voor Trotka.

Plotseling klonk een luid applaus en de baas reageerde met een bulderende stem: "Beste mensen, ik kom net van het station. Mijn grootmoeder heeft mij deze koffer meegegeven en er zit iets zwaars in, het is vast kostbaar. De koffer ging open en Trotka zag het felle licht. Het publiek werd enthousiast en joelde en applaudisseerde massaal. Vanuit het publiek klonk een kinderstem: "Papa, maar dat is toch Kaya!" En inderdaad, de man herkende de hond ook.

Trotka kwam de koffer uitgekropen en keek angstig om haar heen. Waar net het felle licht in haar ogen scheen, zag ze nu twee bekende gezichten. Allerlei herinneringen kwamen naar boven. Boven al het gefluit en geschreeuw hoorde ze de kinderstem: "Kaya...Kaya!" Trotka sprong op en rende blaffend op de bekende gezichten af. Ze sprong over een hekje heen en rende via de schouders en handen van mensen naar boven, naar de plek waar haar oude baasje zat.

Een half uur later liep Kaya op straat achter de mensen die zij zo goed kende. Ze was blij dat ze weer bij haar oude baasje, de postbode terecht was. Haar tijd bij de man die haar kunstjes leerde was achter de rug en leek nu slechts een lange vervelende droom die voorbij was.

Het hondje Kaya

Jaren geleden, op een met sneeuw bedekte stoep ergens in Rusland, liep een jong hondje heen en weer. Af en toe bleef ze stil staan, jankte, en vroeg ze zich af hoe het gekomen was dat zij was verdwaald. De dag begon zoals altijd. Samen met haar baasje was ze de post gaan bezorgen. De meeste mensen waar ze de post moesten gaan brengen woonden ver weg en onderweg waren ze een paar keer gestopt bij een café om wat te drinken.

Toen het 's avonds buiten donker werd, was er opeens luide muziek te horen en kwam er een groep Russische soldaten voorbij. Het jonge hondje Kaya was geschrokken en naar de overkant van de straat gesprongen.

Toen de muziek zachter werd, was haar baasje nergens meer te vinden. Inmiddels was het gaan sneeuwen en Kaya jankte van de kou. Plots kwam er een man door de deur naar buiten en vroeg: "Ach, arme stakker, heb je het zo koud?"

De kleine man had een hoge hoed op en zijn stem klonk vriendelijk. Kaya likte zijn hand en de man zei: "Wat ben jij een leuk beestje, je lijkt net een vos. Kom maar mee, misschien kan ik je ergens voor gebruiken." Een half uur later zaten ze in een kamer en gaf de man Kaya te eten. Het huis was erg leeg en rook nergens naar. Haar nieuwe baas haalde een matrasje tevoorschijn, deed het licht uit en verliet de kamer. Kaya strekte zich uit en deed haar ogen dicht.

Toen Kaya wakker werd, was het buiten al licht. Ze maakte een ronde door de kamer en zag in de kamer naast haar de man in bed liggen. Een deur leidde naar een andere kamer. Toen Kaya die kamer binnenging kwam er een grijze gans met veel kabaal op haar af. In de hoek lag een witte poes. Toen zij Kaya zag, sprong ze op en maakte ze veel kabaal. Kaya begon luid te blaffen. De man kwam boos de kamer ingelopen, omdat hij door al het geluid gewekt was. Hij gaf de poes een klap en riep: "Af en liggen". Tegen de gans riep hij: "Op je plaats."

Zo leerde Kaya haar nieuwe huisgenootjes kennen. Iets later kwam de man de kamer weer binnen en liet hij de gans kunstjes opvoeren. Toen klink er ineens geknor...de deur ging open en een oude vrouw liet een zwart varken de kamer binnen.

"Laten we beginnen met de Egyptische piramide," zei de baas. "Een...twee...drie!" Bij drie sloeg de gans met zijn vleugels en sprong op de rug van het varken. Op hetzelfde moment sprong de kater

Wie	Waar	Wanneer
Een hondje	In Rusland	Jaren geleden
Een hondje raakt zijn baasje kwijt		
Een andere man neemt hem in huis, waar ook een varken, een gans en een kat wonen		
De dieren moeten kunstjes leren van het nieuwe baasje		
Bij een optreden ziet het hondje zijn oude baasje en ontsnapt		

boven op de gans. Daarna liet de man de drie rondjes lopen tot ze niet meer van elkaar af vielen.

Zo ging het dagen, weken en zelfs een maand achter elkaar. Inmiddels had de baas Kaya een nieuwe naam gegeven: "Trotka". 's Avonds ging de man vaak het huis uit en nam dan de gans en kater mee. Trotka bleef dan achter op haar matrasje en werd verdrietig. Wanneer ze sliep droomde ze dat haar nieuwe baas haar ook kunstjes leerde. Ze liep dan op haar achterpoten en kreeg applaus van de mensen.

Toen, op een avond, hoorde Trotka veel lawaai. De gans schreeuwde het uit en de baas ging kijken in de kamer. De gans was erg ziek en de baas was verdrietig. Niet veel later kwam de baas naar Trotka gelopen en zei: "Hij gaat dood, wat moet ik nu?" De volgende dag had de baas een idee en hij zei tegen Trotka: "Vandaag zal jij de plek van de gans moeten innemen bij de Egyptische piramide. We moeten wel nog veel oefenen, anders lachen ze ons uit."

Na een paar weken oefenen nam de baas Trotka 's avonds met de andere dieren mee in een auto. Ze liepen door een vreemd groot gebouw met felle lichten, veel mensen en onbekende dieren. Uiteindelijk kwamen ze in een klein kamertje, waar de baas veranderde in een man met een wit gezicht, een rode neus en een grote, lachende mond. Hij zette een pruik op en had een raar pak aan. Hij liet de dieren in een grote koffer stappen en toen werd alles donker voor Trotka.

Plotseling klonk een luid applaus en de baas reageerde met een bulderende stem: "Beste mensen, ik kom net van het station. Mijn grootmoeder heeft mij deze koffer meegegeven en er zit iets zwaars in, het is vast kostbaar. De koffer ging open en Trotka zag het felle licht. Het publiek werd enthousiast en joelde en applaudisseerde massaal. Vanuit het publiek klonk een kinderstem: "Papa, maar dat is toch Kaya!" En inderdaad, de man herkende de hond ook.

Trotka kwam de koffer uitgekropen en keek angstig om haar heen. Waar net het felle licht in haar ogen scheen, zag ze nu twee bekende gezichten. Allerlei herinneringen kwamen naar boven. Boven al het gefluit en geschreeuw hoorde ze de kinderstem: "Kaya...Kaya!" Trotka sprong op en rende blaffend op de bekende gezichten af. Ze sprong over een hekje heen en rende via de schouders en handen van mensen naar boven, naar de plek waar haar oude baasje zat.

Een half uur later liep Kaya op straat achter de mensen die zij zo goed kende. Ze was blij dat ze weer bij haar oude baasje, de postbode terecht was. Haar tijd bij de man die haar kunstjes leerde was achter de rug en leek nu slechts een lange vervelende droom die voorbij was.

Het hondje Kaya

Jaren geleden, op een met sneeuw bedekte stoep ergens in Rusland, liep een jong hondje heen en weer. Af en toe bleef ze stil staan, jankte, en vroeg ze zich af hoe het gekomen was dat zij was verdwaald. De dag begon zoals altijd. Samen met haar baasje was ze de post gaan bezorgen. De meeste mensen waar ze de post moesten gaan brengen woonden ver weg en onderweg waren ze een paar keer gestopt bij een café om wat te drinken.

Toen het 's avonds buiten donker werd, was er opeens luide muziek te horen en kwam er een groep Russische soldaten voorbij. Het jonge hondje Kaya was geschrokken en naar de overkant van de straat gesprongen. Toen de muziek zachter werd, was haar baasje nergens meer te vinden. Inmiddels was het gaan sneeuwen en Kaya jankte van de kou. Plots kwam er een man door de deur naar buiten en vroeg: "Ach, arme stakker, heb je het zo koud?"

De kleine man had een hoge hoed op en zijn stem klonk vriendelijk. Kaya likte zijn hand en de man zei: "Wat ben jij een leuk beestje, je lijkt net een vos. Kom maar mee, misschien kan ik je ergens voor gebruiken." Een half uur later zaten ze in een kamer en gaf de man Kaya te eten. Het huis was erg leeg en rook nergens naar. Haar nieuwe baas haalde een matrasje tevoorschijn, deed het licht uit en verliet de kamer. Kaya strekte zich uit en deed haar ogen dicht.

Toen Kaya wakker werd, was het buiten al licht. Ze maakte een ronde door de kamer en zag in de kamer naast haar de man in bed liggen. Een deur leidde naar een andere kamer. Toen Kaya die kamer binnenging kwam er een grijze gans met veel kabaal op haar af. In de hoek lag een witte poes. Toen zij Kaya zag, sprong ze op en maakte ze veel kabaal. Kaya begon luid te blaffen. De man kwam boos de kamer ingelopen, omdat hij door al het geluid gewekt was. Hij gaf de poes een klap en riep: "Af en liggen". Tegen de gans riep hij: "Op je plaats."

Zo leerde Kaya haar nieuwe huisgenootjes kennen. Iets later kwam de man de kamer weer binnen en liet hij de gans kunstjes opvoeren. Toen klink er ineens geknor...de deur ging open en een oude vrouw liet een zwart varken de kamer binnen.

"Laten we beginnen met de Egyptische piramide," zei de baas. "Een...twee...drie!" Bij drie sloeg de gans met zijn vleugels en sprong op de rug van het varken. Op hetzelfde moment sprong de kater boven op de gans. Daarna liet de man de drie rondjes lopen tot ze niet meer van elkaar af vielen.

Zo ging het dagen, weken en zelfs een maand achter elkaar. Inmiddels had de baas Kaya een nieuwe naam gegeven: "Trotka". 's Avonds ging de man vaak het huis uit en nam dan de gans en kater mee. Trotka bleef dan achter op haar matrasje en werd verdrietig. Wanneer ze sliep droomde ze dat haar nieuwe baas haar ook kunstjes leerde. Ze liep dan op haar achterpoten en kreeg applaus van de mensen.

Toen, op een avond, hoorde Trotka veel lawaai. De gans schreeuwde het uit en de baas ging kijken in

de kamer. De gans was erg ziek en de baas was verdrietig. Niet veel later kwam de baas naar Trotka gelopen en zei: "Hij gaat dood, wat moet ik nu?" De volgende dag had de baas een idee en hij zei tegen Trotka: "Vandaag zal jij de plek van de gans moeten innemen bij de Egyptische piramide. We moeten wel nog veel oefenen, anders lachen ze ons uit."

Na een paar weken oefenen nam de baas Trotka 's avonds met de andere dieren mee in een auto. Ze liepen door een vreemd groot gebouw met felle lichten, veel mensen en onbekende dieren. Uiteindelijk kwamen ze in een klein kamertje, waar de baas veranderde in een man met een wit gezicht, een rode neus en een grote, lachende mond. Hij zette een pruik op en had een raar pak aan. Hij liet de dieren in een grote koffer stappen en toen werd alles donker voor Trotka.

Plotseling klonk een luid applaus en de baas reageerde met een bulderende stem: "Beste mensen, ik kom net van het station. Mijn grootmoeder heeft mij deze koffer meegegeven en er zit iets zwaars in, het is vast kostbaar. De koffer ging open en Trotka zag het felle licht. Het publiek werd enthousiast en joelde en applaudisseerde massaal. Vanuit het publiek klonk een kinderstem: "Papa, maar dat is toch Kaya!" En inderdaad, de man herkende de hond ook.

Trotka kwam de koffer uitgekropen en keek angstig om haar heen. Waar net het felle licht in haar ogen scheen, zag ze nu twee bekende gezichten. Allerlei herinneringen kwamen naar boven. Boven al het gefluit en geschreeuw hoorde ze de kinderstem: "Kaya...Kaya!" Trotka sprong op en rende blaffend op de bekende gezichten af. Ze sprong over een hekje heen en rende via de schouders en handen van mensen naar boven, naar de plek waar haar oude baasje zat.

Een half uur later liep Kaya op straat achter de mensen die zij zo goed kende. Ze was blij dat ze weer bij haar oude baasje, de postbode terecht was. Haar tijd bij de man die haar kunstjes leerde was achter de rug en leek nu slechts een lange vervelende droom die voorbij was.

Vragen

1: Waar speelt het verhaal zich af?

.....

2: Wat voor drie andere dieren komen in het verhaal voor, naast de hond?

.....

3: Hoe raakt de hond zijn baasje kwijt?

.....

4: Wat was het beroep van het oude baasje?

.....

5: Welk trucje leert het nieuwe baasje aan de dieren?

.....

6: Waarom rent het hondje weg van het podium?

.....

Maak deze woordzoeker

R	U	G	T	A	S	F	W
P	B	A	G	T	P	E	N
G	Z	S	U	O	R	W	X
U	H	C	L	K	T	A	S
M	K	H	B	N	E	E	P
V	P	O	T	L	O	O	D
W	E	O	K	B	O	E	K
K	L	L	S	G	O	O	L

Potlood
 Pen
 Gum
 Werkboek
 School
 Rugtas

Maak deze woordzoeker

R	U	G	T	A	S	F	W
P	B	A	G	T	P	E	N
G	Z	S	U	O	R	W	X
U	H	C	L	K	T	A	S
M	K	H	B	N	E	E	P
V	P	O	T	L	O	O	D
W	E	O	K	B	O	E	K
K	L	L	S	G	O	O	L

Gym
 Rekenen
 Biologie
 Engels
 Tekenen
 Pauze